

BIBLIOTEKA
Ž E S T I N A

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Dennis Lehane
“Shuter Island”

Copyright © 2003 by Dennis Lehane
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-111-5

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se re-produkovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2010.

Denis Lihejn

ZATVORENO OSTRVO

Preveli:

Tijana Parezanović i Milan Marković

**Čarobna
knjiga**

Za Krisa Glisona i Majka Igena.
Koji su slušali. I čuli.
I ponekad prenosili.

*... moramo li da sanjamo svoje snove
i proživljavamo ih?*

– Elizabet Bišop,
„Pitanja putovanja“

Izjave zahvalnosti

Hvala Šili, Džordžu Biku, Džeku Driskolu, Don Elenberg, Majku Flinu, Džuli En Makneri, Dejvidu Robišou i Džoani Solfracan.

Ovi tekstovi su mi bili od neprocenjive pomoći pri pisanju romana: *Ostrva luke Boston* od Emili i Dejvida Kejla; *Dostojanstveno sumanut*, opis bolnice Maklin iz pera Aleksa Bima; i *Ludi u Americi* Roberta Vitakera, delo koje beleži upotrebu neuroleptika na šizofreničnim pacijentima u američkim psihijatrijskim ustanovama. Mnogo dugujem svim trima knjigama zbog izuzetno verodostojnih prikaza.

Kao i uvek, zahvalan sam svojoj urednici, Kler Vahtel (svaki pisac bi trebalo da ima tako dobrog urednika) i svom agentu, En Ritenberg, koja je zaslužna za to što ova knjiga postoji zato što mi je poklonila Sinatru.

Prolog

IZ DNEVNIKA DOKTORA LESTERA ŠIJENA

TREĆI MAJ, 1993.

Mnogo godina nisam video ostrvo. Poslednji put sam ga video iz čamca jednog prijatelja koji se otisnuo izvan luke i mogao sam samo da ga nazrem u daljini, izvan unutrašnjeg pojasa, obavijeno letnjom izmaglicom, nalik na farbu nehajno razmazanu po nebu.

Više od dve decenije nisam tamo nogom kročio, ali Emili kaže (ponekad u šali, ponekad ne) da nije sigurna da sam ikada i otišao. Rekla je jednom da vreme meni ne predstavlja ništa drugo do niz obeleženih strana koje koristim kako bih prelistavao tekst svog života i vraćao se iznova i iznova na događaje koji su me obeležili, u očima onih pronicljivijih kolega, kao tipičnog predstavnika klasičnog melanholika.

Emili je možda i u pravu. Ona je vrlo često u pravu.

Uskoro ću izgubiti i nju. Samo je pitanje meseci, rekao nam je doktor Akselrod u četvrtak. Idite na to putovanje, posavetovao nas je. Na ono o kojem stalno pričate. U Firencu i Rim, u Veneciju, na proleće. Jer, Lestere, rekao je, ni ti ne izgledaš baš najbolje.

Izgleda da zaista nisam baš najbolje. Dešava mi se ovih dana često da zaturim stvari, naočare pre svega. Ključeve od auta. Ulazim u prodavnice i zaboravljam po šta sam došao, izlazim iz pozorišta i ne sećam se šta sam upravo odgledao. Ako vreme za mene zaista predstavlja niz obeleženih strana, onda mi se čini kao da je neko protresao knjigu i da su požuteli parčići papira, iscepane kartonske kutije od šibica i spljoštene kašičice za kafu kojima su strane bile obeležene ispale na pod, i da su presavijeni uglovi strana ispeglani.

Želim zato da zapišem sve ovo. Ne da promenim tekst kako bih prikazao sebe u boljem svetlu. Ne, ne. On to nikada ne bi dozvolio. Na sebi svojstven čudan način, mrzeo je laži više od svih ljudi koje sam ikada upoznao. Želim samo da sačuvam tekst, da ga prebacim iz ostave u kojoj se trenutno nalazi (a koja je, ako ćemo iskreno, počela da vlaži i prokišnjava) na ove stranice.

Bolnica Ešklif stajala je na poljani u severozapadnom delu ostrva. Stajala i izgledala bezopasno, mogao bih dodati. Nimalo nije ličila na bolnicu za umno poremećene prestupnike, a još manje na kasarnu, što je bila ranije. Njen izgled je zapravo većinu nas podsećao na internat. Odmah ispred glavne zgrade nalazila se viktorijanska kuća sa mansardom u kojoj je stanovao upravnik, kao i mračan, prelepi mali zamak u stilu Tjudora u kojem je nekada stanovao komandant Severnjačke vojske na severozapadnoj obali, a koji je predstavljao odaje načelnika bolnice. Iza zida nalazile su se odaje za osoblje – starinske daščane kolibe za lekare, tri niske spavaonice od crvene cigle za bolničare, čuvare i sestre. U glavnom dvorištu nalazili su se travnjaci i oblikovana živa ograda, visoki senoviti hrastovi, škotski borovi, vitki javori i jabuke sa kojih su plodovi padali na vrh zida ili po travi kasno u jesen. A na sredini dvorišta dve istovetne kolonijalne zgrade od crvene opeke okruživale su samu bolnicu, zgradu od velikih crnih cigli i lepuškastog granita. Iza nje su bile litice i močvarno tlo nastalo pod naletima plime, kao i široka poljana na kojoj je iznikla zadruga koja je propala odmah posle Američke revolucije. Drveće koje je bilo zasađeno i dalje je stajalo tu – breskve i kruške i aronija – ali više nije davalo ploda, a vetrovi su noću često fijukali po toj poljani i cvileli kao mačke.

A tu je, naravno, bilo i utvrđenje koje je na tom mestu stajalo mnogo pre nego što su prvi bolničari i lekari pristigli i koje još stoji na litici sa južne strane ostrva. Iza njega je svetionik koji ne radi još od pre Građanskog rata i koji je prestao da radi kada su se pojavila svetla bostonskog Svetionika.

Sa mora, prizor nije bio naročit. Morate ga zamisliti onako kako ga je Tedi Danijels video tog mirnog jutra, septembra 1954. Kao trnovito parče zemlje na ulazu u luku. Čovek bi rekao da se jedva može i nazvati ostrvom, možda samo pokušajem ostrva. Kakvu bi ovo svrhu moglo imati, možda je pomislio. Kakvu svrhu?

Najrasprostranjenija životinjska vrsta bili su pacovi. Trčkarali su po žbunju, formirali redove duž obale noću, pentrali se po vlažnim stenama. Neki su bili veličine ribe list. Tokom godina koje su usledile nakon ta četiri čudna dana kasnog leta 1954, počeo sam da pažljivo posmatram pacove iz useka u brdu na severnoj obali. Oduševio sam se kada sam otkrio da neki pacovi pokušavaju da preplivaju do ostrva Padok, koje je zapravo bilo tek nešto više od stene okružene šaćicom peska i koje je dvadeset dva sata dnevno bilo pod vodom. Kada bi se pojavilo na površini na tih sat ili dva dok je oseka bila najveća, ponekad bi zaplivali k njemu ti pacovi, otprilike njih desetak, nikad više od toga, ali struja bi ih uvek vratila.

Kažem uvek, ali nije baš tako. Video sam jednog koji je uspeo da stigne. Jednom. Jesenje noći punog meseca, oktobra 1956. Video sam kako njegovo crno telo nalik na mokasinu jurca po pesku.

Ili bar tako mislim. Emili, koju sam i upoznao na ostrvu, reći će: „Lestere, nisi ga mogao videti. Bio je predaleko.“

U pravu je.

A ipak znam šta sam video. Njegovo debelo telo nalik na mokasinu kako jurca po pesku, pesku koji je bio biserno srebrnast i kojeg je voda već počela ponovo da prekriva kako se struja vraćala da proguta ostrvo Padok, da proguta tog pacova, pretpostavljam, jer nisam video da je doplivao nazad.

Ali, u tom trenutku, dok sam ga posmatrao kako se hitro kreće duž obale (a jesam ga video, jesam, kakva prokleta daljina), pomislio sam na Tedija. Pomislio sam na Tedija i na njegovu sirotu pokojnu ženu, Dolores Šanal, i na ona dva monstruma, Rejčel Solando i Endrua Lejdisa, kao i na kaos koji su nam svima napravili. Pomislio sam da bi i Tedi, da je slučajno sedeo sa mnom, sigurno video tog pacova. On bi ga video.

A reći ću vam još nešto:

Tedi?

Taj bi zapljeskao rukama.

DAN PRVI
REJČEL

1

Otac Tedija Danijelsa bio je ribar. Banka mu je oduzela čamac 1931, kada je Tedi imao jedanaest godina, pa je ostatak života proveo radeći za druge ribare kada je bilo posla, a kada nije, istovarujući robu po dokovima; išao je u duge šetnje ako bi završio posao do deset ujutru, ili bi sedeo u fotelji i zurio u svoje šake, povremeno šaputao nešto sebi u bradu izbečenih i tamnih očiju.

Poveo je Tedija na vožnju brodićem do ostrva kada je Tedi još bio mali dečak, previše mali da bi mogao biti od ikakve pomoći na brodiću. Mogao je samo da razmršuje konopce i odvezuje udice. Nekoliko puta se posekao i tačkice krvi su se pojavile na jagodicama njegovih prstiju, a zatim razlile po dlanovima.

Otisluli su se po mraku i kada se pojavilo sunce, ličilo je na hladan komad slonovače koji je izranjao iznad ivice mora, a ostrva su iznikla pred njima iz polumraka, šćućurena jedno uz drugo, kao da su uhvaćena u nekom sramnom delu.

Tedi je video male kolibe pastelnih boja poredane po plaži jednog od ostrva i kućerke od trošnog kamena na drugom. Otac mu je pokazao zatvor na Ostrvu jelena i velelepno utvrđenje na ostrvu Džordžiz. Na ostrvu Tomson bilo je visokog drveća prepunog ptica čiji je cvrkut zvučao poput udara grada ili lomljave stakla.

Iza svih ovih ostrva, ono koje su nazivali Zatvorenim ležalo je u moru kao da je bačeno tu sa neke španske galiije. Tog davnog proleća 1928. bilo je prepušteno samo sebi i obraslo gustim rastinjem, a utvrđenje koje se uzdizalo na najvišoj tački ostrva bilo je obavijeno puzavicama i prekriveno gustom mahovinom.

„Zašto zatvoreno?“, pitao je Tedi.

Njegov otac je slegnuo ramenima. „Ti i tvoja pitanja. Uvek nešto imaš da pitaš.“

„Da, ali zašto?“

„Neka mesta prosto dobiju ime koje im ostane. Verovatno su ga gusari tako nazvali.“

„Gusari?“ Tediju se sviđalo kako to zvuči. Mogao je da ih vidi: krupni muškarci sa povezima preko očiju, dubokim čizmama i blistavim mačevima.

Njegov otac je rekao: „Ovde su se krili u stara vremena.“ Rukom je pokazao na horizont. „Na ovim ostrvima. Skrivali se. Skrivali su i blago.“

Tedi je zamislio kovčege sa blagom iz kojih se prelivaju i ispadaju zlatni novčići.

Kasnije je osetio snažnu mučninu i povraćao nekoliko puta u more, u gustim mlazevima koji su ispadali iz očevog čamca kao konopci.

Njegov otac se iznenadio jer je Tedi počeo da povraća tek nekoliko časova nakon što su se otisnuli na more, kada su vode okeana bile mirne, spokojne i svetlucave. Rekao je: „U redu je. Ovo ti je prvi put. Nemaš čega da se stidiš.“

Tedi je klimnuo glavom i obrisao usta krpom koju mu je otac pružio.

Otac je rekao: „Ponekad se more ljulja, a ti to ni ne osetiš dok ti se ne popne u stomak.“

Tedi je ponovo klimnuo, ne mogavši da kaže ocu kako mu se želudac nije okrenuo zbog talasanja.

Muka mu je pripala zbog tolike vode. Pružala se svuda oko njih i činilo se da je ona sve što je ostalo na svetlu. Koliko je samo Tedi bio uveren da ona može da proguta čak i nebo. Sve do tog trenutka nije se nikad osećao toliko usamljeno.

Podigao je glavu i pogledao oca suznim i crvenim očima, a otac mu je rekao: „Bićeš ti dobro“, i Tedi je pokušao da se nasmeši.

Njegov otac je leta 1938. isplovio na jednom bostonskom kitolovcu i nikada se nije vratio. Sledećeg proleća more je izbacilo delove broda na plažu Nentasket u gradu Halu, u kojem je Tedi odrastao. Jedan deo

kobilice broda, rešo na kojem je bilo ugravirano ime kapetana, konzerve sa čorbom od paradajza i krompira, nekoliko zamki za jastoge, izobličениh i izbušenih.

Sahrana za četvoricu ribara održana je u crkvi Svete Tereze koja se nalazila na samoj obali, stražnjim zidom okrenuta ka istom tom moru koje je oduzelo živote mnogim parohijanima; a Tedi je stajao sa majkom i slušao hvalospевe kapetanu, prvom oficiru i trećem ribaru, starom morskom vuku po imenu Gil Restak, koji je maltretirao ljude po kafanama u Halu od kada se vratio iz Prvog svetskog rata sa raznesenom petom i previše ružnih slika u glavi. Nakon smrti mu je, međutim, kako je rekao jedan od maltretiranih šankera, sve bilo oprošteno.

Vlasnik broda, Nikos Kosta, priznao je da je slabo poznaо Tediјevog oca, da ga je primio na brod u poslednjem trenutku kada je jedan od članova posade pao sa kamiona i polomio nogu. Kapetan je ipak imao samo lepe reči za njega i rekao je kako svako u gradu zna da taj čovek ume da odradi posao. A nije li to najlepše priznanje koje se čoveku može odati?

Dok je stajao u toj crkvi, Tedi se prisetio onog dana na očevom brodiću, jer posle toga više nikad nije isplovio sa njim. Otac mu je stalno govorio kako će ponovo isploviti, ali Tedi je shvatao da mu to govori samo kako njegov sin ne bi izgubio sav ponos. Nјegov otac nikada nije prihvatio ono što se dogodilo tog dana, ali dok su se vraćali kući kroz splet ostrva, ostavivši Zatvoreno ostrvo za sobom i krenuvši ka Tomsonu, i dok su posmatrali obrise grada tako jasne i bliske da im se činilo da bi mogli dohvatiti zgrade i podići ih, njih dvojica su razmenili jedan značajan pogled.

„Takvo je more“, rekao je otac Tediјu, trljajući ga ovlaš po leđima dok su sedeli naslonjeni na zadnji kraj brodića. „Neki ljudi plivaju. Neki potonu.“

I gledao je Tediја na takav način da je Tedi znao koji će od tih ljudi verovatno biti kad poraste.

Da bi 1954. stigli do ostrva, krenuli su trajektom iz grada i prošli kroz grupu drugih malih i zaboravljenih ostrva – Tomson i Spektakl, Grejp i Bamkin, Rejnford i Dugo ostrvo – koja su čvrstim stiskom peščanih

nanosa, krutog drveća i stena belih kao kosti povezivala morsku grivu. Ako se izuzme dovoženje zaliha utorkom i subotom, trajekt nije imao stalni red vožnje i u kabini nije bilo ničega osim limenih ploča koje su prekrivale pod i dve klupe od čelika koje su bile postavljene ispod prozora. Klupe su bile prikovane za pod i zakucane sa obe strane za debele crne stubove, sa kojih su okovi i lanci visili kao špagete.

Trajekt tog dana nije prevezio pacijente u bolnicu, već samo Tedija i njegovog novog partnera, Čaka Ola, nekoliko platnenih vreća sa poštom i nekoliko kutija sa lekovima.

Tedi je započeo put na kolenima ispred ve-ce šolje u koju je povraćao dok je motor trajekta brektao i zvečao, a Tedijevi se nosni kanali punili uljastim mirisima benzina i mora u pozno leto. Ništa više nije imao da izbaciti iz sebe osim tankih mlazeva vode, ali grlo mu se ipak stezalo i dalje, želudac je hteo da mu izađe na usta, a pred očima su mu treperile čestice prašine koje su lebdele po vazduhu.

Kada se poslednji put napregnuo da povrati, naglo je iz pluća izbacio i kiseonik koji je zadržavao, a sa njim kao da je otkinuo i deo grudnog koša; zatim je Tedi seo na limeni pod, obrisao lice maramicom i pomislio kako ovo nije dobar način da se započne saradnja sa novim partnerom.

Mogao je bez problema da zamisli Čaka kako kod kuće priča ženi – ako uopšte ima ženu, jer Tedi još nije čak ni toliko znao o njemu – o prvom susretu sa legendarnim Tedijem Danijelsom. „Toliko sam mu se svideo, dušo, da je povratio.“

Još od one providbe iz dečaćkih dana, Tedi nikada nije uživao kada bi se našao na moru; nije mu prijao nedostatak čvrstog tla, nedostatak pogleda na čvrsto tlo, na predmete koji se mogu dotaći i uhvatiti a da ruka ne utone u njih. Čovek sebi govori kako je sve u redu, jer tako mora da bude ako želi da pređe vodeni put, ali nije sve u redu. Čak se i tokom rata nije toliko plašio paljbe po plažama koliko onih nekoliko poslednjih metara od broda do obale, kada mu se noge vuku po morskom dnu i razna čudna stvorenja gmižu oko čizama.

Ipak, bilo bi mu lepše da izađe na palubu, da se suoči sa morem na svežem vazduhu, nego da sedi tu na toplom, u zatvorenom i zagušljivom prostoru i trpi mučninu.

Kada je bio siguran da je mučnina prestala, kada mu se želudac više nije prevrtao, kada mu se više nije vrtelo u glavi, umio se i oprao ruke, zatim je pogledao svoj odraz u malom ogledalu postavljenom iznad umivaonika, dobrim delom izlizanom od morske soli, zamagljenom na sredini tako da je na njemu tek mogao nazreti lice još uvek relativno mladog muškarca sa kratko podšišanom kosom po službenom naređenju. Međutim, lice mu je bilo izborano svedočanstvima o ratu i posleratnim godinama; govorilo je o njegovoj opčinjenosti borbom i sklonosti ka nasilju koje su se očitavale u očima koje je Dolores jednom nazvala „tužnim kao kućće“.

Previše sam mlad, pomislio je Tedi, da bih izgledao ovako iznureno.

Namestio je pojas oko struka kako bi mu pištolj i futrola legli na kuk. Uzeo je šešir koji je ostavio iznad ve-ce šolje i vratio ga na glavu, a zatim podesio obod tako da bude tek malčice nakrivljen na desnu stranu. Zategao je čvor na kravati. Bila je to jedna od onih drečavih kravata sa cvetnim motivima koje su već polako izlazile iz mode, ali on ju je nosio jer je bila poklon od nje za jedan rođendan – prekrila mu je oči njome dok je sedeo u dnevnoj sobi. Priljubila je usne uz njegovu Adamovu jabučicu. Položila topli dlan na njegov obraz. Dah joj je mirisao na narandže. Sela mu je u krilo, sklonila mu kravatu sa očiju koje je nastavio da drži zatvorene. Samo da bi je mirisao. Da bi je zamišljao. Da bi je stvorio u svojoj glavi i zadržao tamo.

Još je mogao to da uradi – da zatvori oči i vidi je. Ali, u poslednje vreme javljale su se neke bele mrlje koje su je zamagljivale na nekim mestima: po ušnoj školjci, trepavicama, preko kose. Nisu se javljale još uvek u tolikoj meri da bi je potpuno prekrile, ali Tedi se bojavao da je vreme otima od njega, da lagano mrvči ramove slika u njegovoj glavi i lomi ih.

„Nedostaješ mi“, rekao je i izašao kroz kabinu na prednju palubu.

Napolju je bilo toplo i vedro, ali voda je bila prošarana mračnim odsjajem boje rđe na bledosivoj podlozi, što je slutilo na neku nepoznatu, tamnu i krupnu masu koja vreba iz dubina.

Čak je otpio gutljaj iz pljoske i okrenuo grlić ka Tediju, podigavši jednu obrvu. Tedi je odmahnuo glavom i Čak je vratio pljosku u džep na sakou, privukao krajeve kaputa uz telo i pogledao u more.

„Dobro si?“, pitao ga je. „Izgledaš bledo.“

Tedi je slegnuo ramenima. „Dobro mi je.“

„Sigurno?“

Klimnuo je glavom. „Samo se borim protiv morske bolesti.“

Čutali su par trenutaka, dok se more talasalo svuda oko njih i pravilo nabore, tamne i svilenkaste poput pliša.

„Znaš da je tamo nekad bio logor za ratne zarobljenike?“, upitao je Tedi.

Čak je rekao: „Na ostrvu?“

Tedi je klimnuo glavom. „Za vreme Građanskog rata. Sagradili su tamo utvrđenje i kasarnu.“

„Čemu sad služi utvrđenje?“

Tedi je slegnuo ramenima. „Ne bih znao reći. Ima ih mnogo na raznim ostrvima ovde. Većina je služila za vreme rata kao meta za artiljerijske vežbe. Nema ih mnogo koja su još čitava.“

„A institucija?“

„Koliko ja znam, smeštena je u nekadašnje vojničke odaje.“

Čak je rekao: „Biće kao da se vraćamo na obuku, a?“

„Jezik pregrizao.“ Tedi se naslonio na ogradu. „I, koja je tvoja priča, Čak?“

Čak se nasmešio. Bio je malo puniji i malo niži od Tedija, možda je imao oko metar i sedamdeset pet, i imao je gustu, crnu i kovrdžavu kosu, maslinasti ten i sitne, nežne šake koje se nisu uklapale sa ostatkom tela i izgledale kao da ih je pozajmio samo dok mu prave šake ne stignu iz radnje. Na levom obrazu imao je mali tanki ožiljak koji je dodirnuo kažiprstom.

„Uvek počinjem od ožiljka“, rekao je. „Ljudi me obično pre ili kasnije pitaju za njega.“

„Dobro.“

„Nije iz rata“, rekao je Čak. „Devojka mi kaže kako bi trebalo da govorim da jeste i skratim priču, ali...“ Slegnuo je ramenima. „Zaradio sam ga dok sam se igrao rata. Kad sam bio mali. Ja i još jedan klinac gađali smo se iz praćaka u šumi. Kamen mog druga me je omašio za dlaku i sve je u redu, je l' tako?“ Odmahnuo je glavom. „Kamen je udario u drvo i otkinuo deo kore koji mi se zario u obraz. Otud ožiljak.“

„Od igranja rata.“

„Od igranja, jašta.“

„Prebacio si se iz Oregona?“

„Iz Sijetla. Došao sam prošle nedelje.“

Tedi je čekao, ali Čak nije nastavio sa daljim objašnjenjima.

Tedi reče: „Koliko si već dugo federalac?“

„Četiri godine.“

„Onda znaš kako se kod nas sve zna.“

„Nego šta. Hoćeš da znaš kako sam se prebacio ovde?“ Čak je klimnuo glavom, kao da je na njemu da odluči. „Kad bih ti rekao da mi je dojadila kiša?“

Tedi je ispružio dlanove iznad ograde. „Ako bi tako rekao...“

„Ali mali je svet, baš kô što si rekao. Svako poznaje svakog u službi. Tako da na kraju dođe do – kako se to kaže? – abrova.“

„To je prava reč.“

„Ti si uhvatio Breka, je l' da?“

Tedi je klimnuo.

„Kako si znao gde će otići? Pedesetoro momaka ga je jurilo i svi su otišli u Klivlend. Ti si otišao u Mejn.“

„Letovao je jednom tamo sa porodicom kad je bio klinac. Znaš ono što je radio žrtvama? To se radi konjima. Pričao sam sa njegovom tetkom. Rekla mi je kako je u životu bio srećan samo jednom, kada je bio na farmi konja blizu te iznajmljene kolibe u Mejnu. I tako sam krenuo tamo.“

„Pucao si u njega pet puta“, rekao je Čak i pogledao niz pramac u morsku penu.

„Pucao bih još toliko“, rekao je Tedi. „Pet je bilo dovoljno.“

Čak je klimnuo glavom i pljunuo u vodu. „Moja devojka je Japanka. Dobro, rođena je ovde, ali znaš... Odrasla u logoru. Tamo je stanje još uvek prilično napeto – u Portlandu, Sijetlu, Takomi. Nikome se ne dopada što sam sa njom.“

„Pa su te prebacili ovde.“

Čak je klimnuo, ponovo pljunuo i posmatrao kako pljuvačka pada u uskomešanu penu.

„Kažu da će biti jaka“, rekao je.

Tedi je podigao laktove sa ograde i uspravio se. Lice mu je bilo vlažno, usne slane. Pomalo ga je iznenadilo što je more uspelo da dođe do njega, iako se nije mogao setiti kada mu je voda prsnula u lice.

Opipao je džepove kaputa da pronade svoje česterfilds cigare. „Ko kaže? Šta će biti jako?“

„Oni kažu. Novine“, rekao je Čak. „Oluja. Biće jaka, kažu. Razarajuća.“ Mahnuo je rukom ka bledom nebu, bledom kao i pena koja se kovitlala oko pramca. A tamo, na južnoj ivici neba, tanka purpurna linija narastala je kao natopljena vata ili mrlja od mastila.

Tedi je omirisao vazduh. „Sećaš se rata, Čak, zar ne?“

Čak se nasmešio na takav način da je Tedi naslutio da već počinju da hvataju isti ritam, da već uče kako da se zajejavaju.

„Pomalo“, rekao je Čak. „Čini mi se da se sećam ruševina. Gomile ruševina. Ljudi ne podnose ruševine, ali ja kažem da i one imaju svoje mesto. Kažem da imaju neku svoju estetsku lepotu. Kažem da je sve u očima posmatrača.“

„Tvoje reči zvuče kao da su iz nekog petparačkog romana. Je l' ti to nekad neko rekao?“

„Pominjali su mi.“ Čak se ponovo blago nasmešio moru, nagnuo nad pramcem, protegao leđa.

Tedi je opipao i džepove na pantalonama, zatim pretražio unutrašnje džepove na sakou. „Sećaš se koliko su često napadi zavisili od vremenske prognoze?“

Čak je protrljao neobrijanu bradu nadlanicom. „O, da, sećam se.“

„Sećaš se koliko su se često te prognoze pokazivale kao tačne?“

Čak se namrštio, želeći da stavi Tediju do znanja da razmišlja o njegovom pitanju koliko treba i dolikuje. Onda je coknuo usnama i rekao: „U otprilike trideset posto slučajeva, rekô bih.“

„Najviše.“

Čak je klimnuo glavom. „Najviše.“

„I tako sada, kad smo se vratili u normalan svet...“

„Nego šta nego smo se vratili“, rekao je Čak. „Moglo bi se čak reći da smo se raspištoljili.“

Tedi je prigušio smeh; ovaj mu se momak sada mnogo sviđao. Raspištoljili. Isuse.

„Raspištoljili“, složio se Tedi. „Zašto bismo sada polagali veće poverenje u vremensku prognozu nego tada?“

„Pa“, rekao je Čak dok se ulegli vrh malenog trougla počinjao pomaljati na liniji horizonta. „Nisam siguran da se moje poverenje može meriti kao veće ili manje. Hoćeš cigaretu?“

Tedi je zastao usred druge runde pretrage po džepovima, shvatio da ga Čak posmatra sa gorkim osmehom urezanim na lice, odmah ispod ožiljka.

„Imao sam cigare kad smo krenuli“, rekao je Tedi.

Čak se osvrnuo preko ramena. „Ti državni službenici. Opelješili bi te do gole kože.“ Čak je istresao cigaretu iz paklice lakija i pružio je Tediju, zatim mu je upalio svojim mesinganim zipom, a smrad kerozina je nadjačao miris slanog vazduha i zagolicao Tedijevo grlo. Čak je zatvorio upaljač, a onda ponovo podigao poklopac sa njega jednim pokretom iz zgloba i upalio i sebi cigaretu.

Tedi je izduvao dim, a trouglasti vrh ostrva je na trenutak nestao u njegovom oblaku.

„U Evropi“, rekao je Čak, „ako bi vremenska prognoza naredila da moraš da odeš sa padobranom u zonu iskakanja ili da kreneš ka bazi na nekoj obali, e tada je ulog bio mnogo veći, zar ne?“

„Istina.“

„Ali sad kad smo kod kuće, šta ima loše ako nasumice poverujemo u nešto? Samo sam to hteo reći, šefe.“

Počelo je da im se otkriva više od pukog vrha trougla; niži delovi su postepeno počeli da se pomaljavu sve dok se more nije ponovo pružilo pred njihovim očima sa druge strane ostrva i dok nisu videli kako se naziru boje, kao da su nanete četkom – prljavozelena tamo gde je rastinje slobodno bujalo, bledosmeđi pojas obale, mutna oker boja litice na severnoj strani ostrva. A na vrhu su, dok su se približavali, počinjali da razaznaju ravne četvorougaoone obrise same zgrade.

„Šteta je“, rekao je Čak.

„Šta je šteta?“

„Cena napretka.“ Spustio je jedno stopalo na brodski konopac i naslonio se na ogradu pored Tedija, pa su zajedno posmatrali kako ostrvo polako dobija oblik. „Uz nove pomake – a pomaci se dešavaju, nemoj misliti da nije tako, svaki dan se dešavaju pomaci na polju mentalnog zdravlja – mesto poput ovog prestaće da postoji. Nazivaće ga varvarskim za dvadeset godina. Biće nesrećne nuspojave nesrećnog i nestalog viktorijskog uticaja. A i treba da nestane, govoriće se. Inkorporacija, govoriće se. Inkorporacija će biti nešto najnormalnije. Slobodno se priključite. Mi ćemo vas utešiti. Podići sa dna. Mi smo svi vrhovni komandanti. Mi smo novo društvo u koje prihvatamo svakog. Nema više izgnanstva na Elbu.“

Zgrade su ponovo nestale iza drveća, ali Tedi je uspeo da nazre nejasne obrise tornja u obliku kupe, a zatim i grube čoškove za koje je pretpostavio da štrče sa utvrđenja.

„Ali, moramo li izgubiti prošlost da bismo osigurali sebi budućnost?“ Čak je bacio cigaretu u morsku penu. „Pitanje je. Šta izgubiš kad čistiš pod, Tedi? Prašinu. Mrvice koje bi inače samo skupljale mrave. A šta je sa mindušom koju je ona izgubila? Je l' i to sada u đubretu?“

Tedi je rekao: „Ko je 'ona'? Odakle se 'ona' stvorila, Čak?“

„Uvek postoji neka ona. Zar nije tako?“

Tedi je začuo kako iza njih motor menja zvuk, osetio je pod nogama blago trzanje trajekta i mogao je jasnije da vidi utvrđenje na vrhu južne litice, sada dok su zaokretali ka zapadnoj strani ostrva. Topova više nije bilo, ali Tedi je sa lakoćom mogao da razazna oklopne tornjeve. Iza utvrđenja zemljište se uspinjalo i pomaljalo su se brda, a Tedi je zamišljao kako su iza njih zidine, koje sa tačke na kojoj se trenutno nalazi ne može da vidi, i kako zatim negde iza litica na zapadnoj obali leži bolnica Ešklif.

„Imaš li devojku, Tedi? Jesi oženjen?“, pitao ga je Čak.

„Bio sam“, rekao je Tedi i zamislio Dolores, setivši se jednog pogleda koji mu je uputila na medenom mesecu, kada je okrenula glavu, bradom gotovo dotakla golo rame od čega su se mišići duž njene kičme zategnuli. „Umrta je.“

Čak se odvojio od ograde i vrat mu je pocrveneo. „O, Bože.“

„Nema veze“, rekao je Tedi.

„Ne, ne.“ Čak je podigao dlan i približio ga Tedijevim grudima. „Samo što... već sam to čuo. Ne znam kako sam mogao da zaboravim. Pre par godina, zar ne?“

Tedi je klimnuo glavom.

„Isuse, Tedi, osećam se kao kreten. Stvarno. Mnogo mi je žao.“

Tedi ju je ponovo ugledao; bila mu je okrenuta leđima dok je išla niz hodnik njihovog stana odevena u njegovu staru vojničku košulju, a zatim je ušla u kuhinju pevušeci – i dobro poznati umor prožeo ga je do srži. Više bi voleo da radi bilo šta drugo – čak i da zapliva u toj vodi – nego da priča o Dolores i o tome kako je provela na ovoj zemlji trideset jednu godinu i onda prestala da postoji. Tek tako. Bila je tu kada je krenuo tog jutra na posao. Po podne je više nije bilo.

Pretpostavljao je, međutim, da je to isto što i Čakov ožiljak – priča koju mora izbaciti iz sebe pre nego što krenu dalje, kako ne bi stajala zauvek između njih. Kako. Gde. Zašto.

Dolores je bila mrtva već dve godine, ali vraćala se među žive noću, u njegovim snovima, a ponekad je čak i nekoliko prvih minuta nakon buđenja mislio kako je ona tu, u kuhinji, ili kako pije kafu na terasi ispred stana u Batonvudu. Bio je to okrutni trik njegovog uma, da, ali Tedi je već odavno prihvatio logični smisao toga – buđenje je ipak stanje koje sličí novom rađanju. Čovek isplivava na površinu bez prošlosti, zatim trepće i zeva dok priziva sve što se desilo i slaže polomljene komadiće stakla hronološkim redom pre nego što se dovoljno osnaži za sadašnjost.

Mnogo je okrutnije bilo to na koji sve način naizgled besmislene liste predmeta mogu probuditi uspomene na njegovu ženu, koje su obitavale u njegovim mislima i, poput upaljenih šibica, samo čekale da buknu. Nikada nije mogao predvideti šta će podstaći sećanje – hod neke nepoznate žene na ulici punoj ljudi, flaša koka-kole, mrlja od karmina na staklu, slanik, jastuče.

Ali od svih stvari koje su budile uspomene, nijedna nije imala manje smisla i veze sa njom, niti je imala oštrije dejstvo od vode – vode koja curi sa slavine, bije sa neba, počiva u bari kraj trotoara ili se, kao sada, širi miljama oko njega na sve strane.

Rekao je Čaku: „Izbio je požar u našoj zgradi. Ja sam bio na poslu. Umrlo je četvero ljudi. Ona je bila jedna od njih. Dim joj je došao glave, Čak, ne vatra. Znači nije osećala bol. Strah? Možda. Ali ne bol. To je važno.“

Čak je otpio još jedan gutljaj iz pljoske i ponovo je ponudio Tediju.

Tedi je odmahnuo glavom. „Prestao sam. Posle požara. Ona se brinula što pijem, znaš. Govorila je kako svi mi vojnici i panduri mnogo pijemo. I eto...“ Osećao je kako Čaka obliva stid i rekao je: „Naučiš kako da se nosiš sa nečim ovakvim, Čak. Nemaš izbora. Isto je i sa svim sranjima koja si video u ratu. Sećaš se?“

Čak je klimnuo glavom a oči su mu se na trenutak suzile i pogled odlutao dok se prisećao nečega.

„Tako se mora“, rekao je Tedi nežno.

„Naravno“, rekao je na kraju Čak, čije je lice i dalje bilo crveno od stida.

Pred njima se, poput optičke varke, pojavio dok koji se pružao preko peska, iz daljine nalik na žvakaću gumu, nestvaran i siv.

Tedi je dehidrirao od silnog povraćanja i bio je možda pomalo i iscrpljen od razgovora koji su upravo završili; bez obzira na to što je naučio da se nosi s tim, s uspomenom na nju, taj teret je umeo s vremena na vreme da ga ophrva. Tupi bol se javio sa leve strane njegove glave, odmah iza očiju, kao da mu je neko svom snagom na to mesto prislonio staru kašiku. Još je bilo prerano da bi znao da li je to samo beznačajni sporedni efekat dehidracije, početak jedne od uobičajenih glavobolja ili prvi nagoveštaj nečeg mnogo goreg – migrena koje su ga mučile još od mladosti i koje su se ponekad mogle javiti tako silovito da bi ga na neko vreme oslepele na jedno oko, pretvorile svetlost u pravu buru vrelih iglica i zbog kojih je jednom – hvala Bogu, samo jednom – čitav dan i po bio delimično paralizovan. Nikad nije imao napade migrene tokom posebno napornih perioda ili dok je bio na poslu, već uvek posle toga, kada bi se sve stišalo, kada bi bombe prestale da padaju, kada bi se napad okončao. Onda bi se, u vojnoj bazi ili u kasarni ili, posle rata, u sobi nekog motela ili u automobilu dok bi se vraćao kući autoputem, javile u najgorem mogućem obliku. Tedi je odavno naučio u čemu je štos: treba da se zanima nečim i da ne dozvoli da mu popusti pažnja. Ne mogu te uhvatiti ako ne prestaneš da bežiš.

Obratio se Čaku: „Jesi čuo šta o ovom mestu?“

„Psihijatrijska bolnica, samo to znam.“

„Za umno poremećene kriminalce“, dodao je Tedi.

„Pa, ne bismo ni bili ovde da nije tako“, rekao je Čak.

Tedi je ponovo uhvatio onaj njegov gorki osmeh. „Nikad se ne zna, Čak. Ni ti mi ne izgledaš baš sto posto stabilno.“

„Možda rezervišem sebi neki krevet kad smo već tu, za ubuduće, da budem siguran da mi čuvaju mesto.“

„Nije ti loša ideja“, rekao je Tedi dok su motori na trenutak prestali da rade a pramac trajekta zaokrenuo nadesno nošen strujom, a zatim su se motori ponovo pokrenuli i Tedi i Čak su uskoro opet gledali u otvoreno more dok se trajekt zaustavljao na doku ploveći unatrag.

„Kol'ko ja znam“, rekao je Tedi, „specijalizovani su za radikalne tretmane.“

„Komunjarske?“, pitao je Čak.

„Ne komunjarske“, rekao je Tedi. „Prosto radikalne. Postoji razlika.“

„Ne primećuje se u zadnje vreme.“

„Ponekad se ne može primetiti“, složio se Tedi.

„A ta žena koja je pobjegla?“

Tedi je rekao: „Ne znam mnogo o tome. Zbrisala je sinoć. Zapisao sam njeno ime u notes. Valjda će nam ovde reći sve što treba.“

Čak je pogledao vodu koja ga je okruživala. „Kuda će otići? Da neće da otpliva kući?“

Tedi je slegao ramenima. „Izgleda da ovde pacijenti pate od raznih halucinacija.“

„Šizofreničari?“

„Pa valjda. U svakom slučaju, nećeš ovde naići na obične mongoloide. Ili na tipove koji se plaše pukotina na pločniku, ili na one koji spavaju po ceo dan. Koliko sam ja video iz dosijea, znaš, ovde su svi stvarno ljudi.“

Čak je rekao: „Ali šta misliš, koliko se njih samo pravi? Oduvek sam se to pitao. Sećaš se onih što su ih vratili sa ratišta zbog psihičkih problema? Šta si mislio tada, koliko je njih zaista ludo?“

„Bio sam u ratu sa jednim tipom, na Ardenima...“

„Bio si tamo?“

Tedi je klimnuo glavom. „Taj tip, probudio se jednog jutra i počeo da priča unatraške.“

„Reči ili rečenice?“

„Rečenice“, rekao je Tedi. „Rekao bi: 'Naredniče, danas ovde krvi je mnogo'. Kasnije tog popodneva, našli smo ga u streljačkom zaklonu: udarao je sam sebe kamenom po glavi. Samo se udarao. Bez prestanka. Toliko smo se potresli da nam je trebalo vremena da shvatimo da je sam sebi iskopao oči.“

„Zajebavaš me.“

Tedi je odmahnuo glavom. „Čuo sam par godina kasnije od jednog drugog tipa kako je sreo nekog slepog momka u bolnici za veterane u San Dijegu. I dalje je pričao unatraške, a imao je i nekakvu paralizu kojoj nijedan doktor nije mogao da ustanovi uzrok; sedeo je po ceo dan u kolicima kraj prozora i sve vreme pričao o svojim usevima, kako mora da se vrati svojim usevima. Fora je u tome što je tip odrastao u Bruklinu.“

„Pa, ako tip iz Bruklina umisli da je farmer, onda je valjda stvarno lud.“

„To je siguran znak.“